

EXAMENSARBETE

Den postmoderna identiteten En kvalitativ studie om episodiskhet

Examensarbete i socialpsykologi
30hp C-nivå
Vårterminen 2009

Isabella Hjalmarson Vertovec

Handledare: Anette Lundin
Examinator: prof. Lars-Erik Berg

Sammanfattning

Studiens huvudsyfte är att förstå hur sex studenter i mellansverige som lever i ett samhälle av postmodern karaktär upplever sina identiteter samt på vilket sätt samhällstillståndet påverkar dem. Studien syftar även till att avgöra huruvida det går att finna empiriska belägg för Zygmunt Baumans (2002) teori kring att individen i det postmoderna bryter upp livet i episoder för att lättare hantera skeenden i sitt liv. Studien bygger på kvalitativa semistrukturerade intervjuer med totalt sex respondenter. Samtliga är studenter vid en högskola eller ett universitet i mellansverige. Respondenterna är mellan 20 och 25 år gamla. Studiens huvudsakliga slutsats är att identiteten i det postmoderna uppfattas som en social symbol som används för att kommunicera individens Själv (Mead, 1977). Respondenterna i studien påverkas av samhällstillståndet, vilket kan komma att uppfattas som en negativ konsekvens för dem om de inte klarar av att balansera sitt Själv med identiteten gentemot samhällets krav på den enskilde individen.

Nyckelord: Själv, identitet, socialisationsprocess, postmodernitet, episodiskhet.

Innehåll

1	INLEDNING	2
1.1	SYFTE OCH PROBLEMFÖRMULERING	3
1.2	DISPOSITION	3
2	PERSPEKTIV	4
3	TIDIGARE FORSKNING	4
4	TEORETISKA UTGÅNGSPUNKTER	5
4.1	SJÄLVET.....	6
4.2	SOCIALISATIONSPROCESSEN – PÅ VÄG MOT EN IDENTITET	6
4.3	POSTMODERNITET	8
4.3.1	<i>Att leva ett episodiskt liv</i>	10
4.3.2	<i>Episodiska möten</i>	11
4.3.3	<i>Narcissism</i>	11
5	METODOLOGI	13
5.1	METOD	13
5.2	URVAL	14
5.3	PROCEDUR	14
6	RESULTAT	15
6.1	RESPONDENTERNAS UPPLEVELSER AV SIG SJÄLVA.....	15
6.2	RESPONDENTERNAS UPPFATTNINGAR AV SAMHÄLLET OCH KULTUREN	19
7	ANALYS	23
7.1	IDENTITET	23
7.1.1	<i>Själv</i>	23
7.1.2	<i>Socialisationsprocessen</i>	25
7.2	POSTMODERNITET.....	28
7.2.1	<i>Att leva ett episodiskt liv</i>	30
7.2.2	<i>Episodiska möten</i>	32
8	DISKUSSION	33
8.1	SLUTSATSER	37
8.2	SVAGHETER OCH STYRKOR	39
8.3	FRAMTIDA FORSKNING	40
9	REFERENSER	42
	BILAGA 1; INTERVJUGUIDE MED TEMAN TILL FÖLJDFRÅGOR	44

1 Inledning

I det postmoderna samhället har individen ingen fast och stabil identitet (Stier, 2003) utan har snarare en upplevelse av ett Själv (Mead, 1977). Självvet är dock föränderligt och individen har en tendens att dela upp livet i episoder vilket ger denne möjlighet till att förändra sin framställning av sig själv och därmed sin identitet (se avsnitt 4.2 *Socialisationsprocessen – på väg mot en identitet*) under olika episoder (se avsnitt 4.3.1 *Att leva ett episodiskt liv*) (Bauman, 2002).

Denna studie kommer att behandla hur sex individer som lever i ett samhälle av postmodern karaktär (se avsnitt 4.3 *Postmodernitet*) upplever sin egen identitet och sina livserfarenheter. Ingen tidigare socialpsykologisk forskning har påträffats under uppsatsens gång som har berört Baumans (2002) teori om att individer styckar upp sina liv i episoder till följd av den postmoderna levnadsstilen. Det blir därför ur en socialpsykologisk synvinkel relevant att pröva denna teori för att se om det går att ge den empiriska belägg då det kan ge djupare förståelse för hur komplex identiteten och identitetsskapandet (Stier, 2003), genom Självvet (Mead 1977), är i ett postmodernt samhälle.

Studien som är skriven för socialpsykologer har sin grund i det socialkonstruktionistiska (Gergen, 1999) och det symbolisk interaktionistiska perspektivet (Trost & Levin, 2004). Ur ett symboliskt interaktionistiskt synsätt skapas människan i samspel med Andra och vår omgivning. Det är genom symboler vi kan kommunicera för att förmedla våra budskap till dem som vi interagerar med, såväl verbalt som icke-verbalt (Schwalbe, 1993). Vårt Själv (Mead, 1977) förändras när vi samspelar med Andra och påverkar därför vår upplevelse av oss själva och hur vi framställer oss själva. Det är där den här studien kommer att ta vid för att belysa hur postmoderna identiteter konstrueras då vi förändrar oss själva och även vår framställning av oss själva som ett socialt objekt (Berger & Luckmann, 1979), vår identitet, samtidigt som Självvet under pågående interaktion förändras då ny kunskap lagras i det (Mead, 1977).

1.1 Syfte och problemformulering

I samband med hur samhället förändras anpassas våra Själv och våra identiteter efter det (Mead, 1977; Schwalbe, 1993). Av denna anledning riktar den här studien in sig på hur sex studenter i mellansverige upplever sina identiteter i ett postmodernt samhälle för att ge ökad förståelse för hur samhällstillståndet påverkar dessa. Ett vidare syfte blir också att förstå huruvida Baumans (2002) teori om att postmoderna individer delar upp livet i episoder kan få empiriskt belägg utifrån denna studie. Den övergripande frågeställningen blir således: *Hur skapar sex studenter mellan 20 och 25 år sin identitet i ett postmodernt samhälle?* Denna kommer att försöka besvaras genom att se till hur respondenterna upplever sig själva och sina erfarenheter i denna studie.

1.2 Disposition

Efter detta stycke redogörs för uppsatsens övergripande teoretiska perspektiv, symbolisk interaktionism (Trost & Levin, 2004), vilken sedan åtföljs av tidigare forskning kring hur Själv ser ut i det postmoderna. Därefter följer en redovisning av uppsatsens teoretiska utgångspunkter som inleds med George Herbert Meads (1977) teori om Själv och den generaliserade Andre för att sedan redogöra för socialisationsprocessen i enlighet Berger & Luckmanns (1979) teori. Efter detta följer ett avsnitt om vad som utmärker postmoderniteten och hur den skiljer sig från det moderna samt postmodernitetens förutsättningar för individen. Teorin som presenteras efter detta är episodiskhet i enlighet med Zygmunt Baumans (2002) tankar om hur individen i det postmoderna delar in livet i episoder för att kunna greppa nuet. Efter det ges en kort beskrivning av Baumans (1995) begrepp episodiska möten. De teoretiska utgångspunkterna avslutas med ett avsnitt om narcissism ur ett kulturanalytiskt respektive socialpsykologiskt (Johansson, 1999) perspektiv. Därefter beskrivs studiens metodologi knuten till studien samt dess metod, urval och procedur, som följs av en presentation av det empiriska resultatet i enlighet med intervjuguidens övergripande frågor. Därefter analyseras resultatet utifrån uppsatsens teoretiska utgångspunkter, indelade i enlighet med frågeställningens teman, identitet och

postmodernitet. Uppsatsen avslutas sedan med en diskussion även innehållande tankar kring svagheter och styrkor med uppsatsen samt förslag till framtida forskning.

2 Perspektiv

Uppsatsen utgår från att vi skapar oss själva och våra identiteter och vår kunskap genom interaktion. De övergripande teoretiska utgångspunkterna i uppsatsen återfinns i ett av socialpsykologins perspektiv, symbolisk interaktionism (Trost & Levin, 2004). Detta kombineras i stor utsträckning med en socialkonstruktivistisk vetenskapssyn, vilken även föreligger för denna uppsats (Gergen, 1999). Inom den uppfattas människan och verkligheten som tolkningar av den biologiska världen. Dessa tolkningar medför således att allt vi förhåller oss till är sociala konstruktioner. I likhet med socialkonstruktivismen (Gergen, 1999) ses all interaktion inom symbolisk interaktionism (Trost & Levin, 2004) som social och den sker genom symboler. Därför ses samhället som en summa av alla pågående interaktionshändelser. Interaktion sker ständigt inom individen, mellan individer och samhället och dess samspel uppfattas således som en process i kontinuerlig förändring. På det viset pågår en ständig föränderlighet då vi ständigt påverkar och påverkas av det enskilda och gemensamma. I stor utsträckning kombineras perspektivet med kvalitativa metoder, vilket även är fallet i den här studien (Trost & Levin, 2004).

3 Tidigare forskning

Samtliga artiklar nedan (Denzin, 1993; Schwalbe, 1993 & Gottschank, 1993) utgår från ett symboliskt interaktionistiskt perspektiv (Trost & Levin, 2004) och berör postmoderniteten och Självet eller identiteten och är relevanta för denna studie.

I *Rain Man in Las Vegas: Where is the Action for the Postmodern Self?* använder Denzin (1993) sig av de två huvudkaraktärerna i filmen *The Rain Man* för att förklara det postmoderna Självet. Det postmoderna Självet är uppdelat i en ytlig del och en djupgående del. Det ytliga Självet visar sig i form av handling, karaktär och uppträdande medan det djupa Självet genererar känslor som i sin tur syns på ytan

hos karaktären. Det djupa Självvet interagerar med karaktären på ytan och tillsammans definierar dessa varandra.

I *Goffman against Postmodernism: Emotion and Reality of the Self* argumenterar Schwalbe (1993) för att ojämlikheterna i ett postmodernt samhälle undergräver det förtroende och den tillit som är nödvändiga för Självets och interaktionens fortlevnad. Goffmans tankar kring Självvet används i artikeln för att framhäva en kritik av sådana förhållanden som kapitalismen som individualiserat samhället och skapat skadliga trender för interaktionen och Självvet.

I *Uncomfortably Numb: Countercultural Impulses in the Postmodern Era* baserar Gottschank (1993) sina argument på en djupintervjustudie med deltagande observation för att studera attityderna hos en grupp studenter av alternativ kulturell karaktär ("Freaks"). Hos dessa studenter observeras cynism och pessimism som uttryck för att avvisa såväl metanarrativ som fragmenterade identiteter med syfte att bli oförutsägbara för samhället.

Samtliga ovanstående artiklar ger stöd åt den analytiska förståelsen av den här studiens empiriska resultat samt fördjupar förståelsen kring hur samhällstillståndet kan påverka respondenterna och även hur de uppfattar sin identitet i ett postmodernt samhälle. Detta tydliggörs i studien då likheter mellan den tidigare forskningen och uppsatsens teoretiska utgångspunkter dras. Dessa artiklar används även som analytiska verktyg av studiens empiriska resultat.

4 Teoretiska utgångspunkter

Nedan följer en teoretisk framställning av Självvet (Mead, 1977), den generaliserade Andre och socialisationsprocessen (Berger & Luckmann, 1979). Därefter beskrivs postmodernitet (Bauman, 2002), hur individen i det postmoderna lever episodiskt och hur episodiska möten (Bauman, 1995) kan se ut. Sedan avslutas det med ett stycke om narcissism ur ett kulturanalytiskt och socialpsykologiskt perspektiv (Johansson, 1999) som en möjlig konsekvens för individen av det postmoderna samhället och dess kultur.

4.1 Självet

Med ett symboliskt interaktionistiskt synsätt (Mead, 1977) sätts människors samspel med de yttre sociala dimensionerna i fokus. Ett Själv kan enbart uppstå i en social process där kommunikation och samspel är grundläggande. Förutsatt att vi är uppväxta i den typen av samhälle kommer vi förbli sociala varelser (Mead, 1977).

När vi interagerar med andra pågår det kontinuerligt en inre process hos oss själva. Vi utför en handling som är riktad mot någon annan för att sedan tolka den andres respons på vår handling för att sedan igen tolka vad handlingen betyder för oss. Det är denna process som pågår i våra Själv vid interaktion och vid självreflektion. Mead (1977) anser att vi har ett Själv som vi upplever som enhetligt, vilket kan tolkas som att det utgörs av olika delar. Dessa delar kallar han för I (Jaget) och Me (Miget). Jaget och Miget visar olika sidor av den sociala process som pågår som i sin tur är en reflektion av hela den sociala processen. Miget, till skillnad från Jaget, är reflektivt uppbyggt och är också det vi är medvetna om. Vi identifierar oss med vårt Jag som reagerar spontant på omgivningen. Först när Jagets handling är utförd kan den lagras i Miget som en bland många organiserade responser och vi kan reflektera över den. Miget blir således socialiserat av internaliserade attityder som ger oss kunskap om oss själva och om samhället och det är där vi finner vår generaliserade Andre, ett abstraherande av konkreta attityder från signifikanta Andra till en organiserad attityd för en grupp eller gemenskap. Den generaliserade Andre utvecklas under den primära socialisationen och vi får den genom interaktion som exempelvis lek. Mead menar att den generaliserade Andre inte bara påverkar individens beteende utan också utövar kontroll på samhällets medlemmar då en och samma kultur skapar liknande generaliserade Andra och därav konformitet i samhället. Jaget och Miget gör oss unika medan den generaliserade Andre gör oss lika.

4.2 Socialisationsprocessen – på väg mot en identitet

Berger och Luckmann (1979) menar att vi genom internaliseringen av språket, som kan ses som en gemensam uppsättning symboler, blir medvetna om oss själva och samhället. Det är språket som förmedlar tolkningsscheman till individen. Detta sker

genom den socialisation vi genomgår i interaktion med våra signifikanta Andra i den primära socialisationen. När vi föds in i en social kontext appliceras andra människors synsätt på oss och vi tillskrivs våra identiteter och vår plats i världen. Människan lär sig bland annat genom lek och imiterar ofta sina signifikanta Andra, exempelvis i leken ”mamma-pappa-barn”. Det är vid imitation av Andra som vi identifierar oss med dem och på så vis också kan internalisera Andras attityder som våra egna. När den generaliserade Andra inrättat sig i individens medvetande är denne en ”tjänstduglig medlem av samhället” (Berger & Luckmann, 1979: 161) och den primära socialisationen övergår till den sekundära. För att den senare socialisationen ska fungera bör den struktur som ska internaliseras likna den tidigare socialisationens struktur. Tilläggas bör dock att Självet inte behöver vara bestämt av den tidigare socialisationen utan kan resocialiseras. Dock har den primära socialisationen en benägenhet att leva kvar i individen i den andra socialisationsprocessen, men inte som en process då individen inte längre är delaktig i den, utan snarare är delaktig i den senare socialisationen och internaliserar anonym kunskap som är rollspecifik för de institutionella undervärldarna. Individen skapar då ett avstånd mellan sitt totala jag (Själ) och dess verklighet och det rollspecifika partiella jaget och dess verklighet och den första socialisationen lever således kvar hos individen men är inte längre aktiv som det rollspecifika jaget (Berger & Luckmann, 1979).

I den sekundära socialisationen introduceras nya delar av samhället för individen i vilken denne ska ta till sig ”institutionella undervärldar” (Berger & Luckmann, 1979: 162). Individen måste inhämta kunskap som hör till varje roll i samhället och gör detta genom att identifiera sig med rollens normer och internalisera dessa. Nyanseringen av samhället i den senare socialisationen måste läras in och internaliseras på den basvärld som den tidigare socialisationen givit individen. På det sättet lär individen sig att fungera i alla delar av samhället samt att förstå vilken del den tillhör. Denna raffinering av förståelsen av den institutionella ordningen upphör aldrig utan vi socialiseras kontinuerligt utifrån det samhälle vi lever i. Den andra socialisationsprocessen ger också individen möjlighet att uttrycka sig som ett socialt

objekt, en identitet (Berger & Luckmann, 1979). Detta påverkas på flera olika sätt av interaktion med sig själv, Andra och samhället, exempelvis i form av media.

Självet konstrueras grundligt i den primära socialisationen och våra interaktionsscheman i den sekundära. Identiteten skapas i samtalet och individens personliga historia kan ses som en serie intensiva händelser som inte är förbundna till varandra (Pedersen, 2003). Vårt Själv finns med oss precis som den primära socialisationen, medan våra identiteter kan byta skepnad i samband med att den sociala situationen förändras och/eller bytas ut i likhet med den sekundära socialisationen (Schwalbe, 1993). Den postmoderna individen anpassar identiteten efter de rådande förhållandena för att skydda sitt Själv. Självvet kan således liknas vid en stabil byggnad då identiteten är det sociala spackel som försöker dölja sprickorna i fasaden. Det blir därför relevant att ta hänsyn till Meads teori om Självvet (1977) och utvecklandet av en generaliserad Andre då dessa påverkar hur vi ser på oss själva och samhället och i en förlängning även hur vi ser på oss själva i samhället, vår identitet.

4.3 Postmodernitet

I det traditionella samhället skedde kommunikationen främst genom ansikte-mot-ansikte. Denna var även den främsta under moderniteten men kom att förändras i och med modernitetens rationella effektivisering av samhället. I det postmoderna är kommunikation möjlig på flera olika sätt och ansikte-mot-ansikte-kommunikation behöver inte längre vara den främsta (Lyon, 1998). Utbredningen av nya kommunikationsformer som exempelvis mobiltelefoni och email, kommer i dagens samhälle allt snabbare i nivå med ansikte-mot-ansikte-kommunikationen vilket har medfört en fragmentering av samhället (Bauman, 2002). Därför menar Lyon (1998) att postmoderniteten blivit allt starkare, speciellt under 1990-talet. Bauman (2002) menar att rummet och tiden i det postmoderna inte har lika stor betydelse som tidigare. Detta tas även upp av Giddens (1997) men han benämner det som urbäddningsmekanismer. Exempelvis kan vi tala i telefon med någon på andra sidan jorden för att en stund senare skicka ett email till vår granne. Individen vacklar således mellan det lokala och det globala och det är där den postmoderna identiteten skapas (Johansson, 1999). Lyon uttrycker det som ”människorna... har fastnat i ett

nytt limbo mellan det lokala och det globala...” (1998:78). Detta hanterar individen enligt Bauman (2002) genom att stycka upp livet i episoder där identiteten kan förändras eller bytas ut som social handling i de olika episoderna för att kunna hantera de olika rummen och temporaliteterna.

Postmoderna förhållanden påverkar det sätt som individer upplever och tolkar verkligheten, sig själva och andra på. Upplevelserna påverkar individen genom ett ständigt flöde av intryck exempelvis från det allt mer teknologibaserade- och mediafokuserade samhället. Självet blir fokuserat i nuet, då det förflutna och framtiden inte är relevant i ett postmodernt samhälle och individen inte vill ha några konsekvenser av sina handlingar (Gottschank, 1993).

Den postmoderna identiteten är inte stabil som den moderna, utan konstrueras i en social miljö genom samspel. Den strävar efter frihet till möjligheter, vilket gör identiteten i det postmoderna bräckligare än modernitetens givna identitet då individen själv får skapa ramen för sin egen konstruktion. Bauman (2002) anser att individen i vår postmoderna värld har rätt att välja identitet men måste dock ta ansvar för den. Valet av identitet medför alltid risker i det postmoderna samhället, vilket även Giddens (1997) nämner, och hoppet är att den identitet individen väljer inte ska plockas bort från marknaden och göras ogiltig. Bauman (2002) tar upp att C. Lasch konstaterar, likt postmodernitetens slagord flexibilitet, att individen idag kan ”byta identitet ungefär på samma sätt som vi byter kläder” (Bauman, 2002:181). Den objektiva förnuftiga sanningen som förespråkades under moderniteten ersätts i det postmoderna med ett personligt projekt. I det personliga projektet finns enbart subjektiva individuella sanningar som alla är ofullständiga (Pedersen, 2003). Postmoderniteten förstås som att vara fragmentarisk i sig då den sträcker sig globalt över världens utvecklade områden men behöver inte närvara konstant. De flesta som lever i postmodernistisk anda visar att det inte enbart är samhället som är fragmenterat utan även individerna då dessa står i dialektik till varandra.

För den här studien blir det väsentligt att förstå vad postmodernitet är för att kunna utröna huruvida respondenterna i studien lever i en miljö av postmodern karaktär och vidare för att erhålla förståelse för om de lever sina liv episodiskt.

4.3.1 Att leva ett episodiskt liv

Teknologins utbredning i världen har som konsekvens att världen krympt. Främlingar flackar runt i världen på jakt efter omedelbar njutning. Inför möten med dessa känner vi rädsla i och med att främlingarna hotar den allmänna lokala ordningen. De representerar något okontrollerat och osäkert och påverkar känslan av att ha förlorat greppet om nuet och på så vis också om framtiden (Bauman, 2002). Att inte ha grepp om nuet leder till att tiden delas in i kortare episoder, vilka individen får ta itu med på egen hand.

I likhet med Meads (1977) syn på Självet, där individen först kan reflektera över Jagets handling när det ligger i periferin, i det förflutna, menar Bauman (2002) att livet är indelat i fristående enheter inom vilka vi är subjektiva och först när vi står utanför dem kan se på oss själva objektivt. När postmoderniteten blir allt mer omfattande blir den sedan moderniteten redan cyniska individen allt mer jagfokuserad, vilket också väckt tendensen att bryta upp livet i episoder. Ur dessa vill individen maximera händelser utan att ta hänsyn till dess eventuella konsekvenser för att säkra att det egna personliga projektet inte ska bytas ut socialt. I postmodernismens pluralism blir individen ambivalent inför valmöjligheter (Pedersen, 2003) inte på grund av att människan matas med mångfaldig information om ideal från massmedia och elektronik, utan det är snarare bristen på ett tydligt ideal som gör individen ambivalent då ingen hierarkisk ståndpunkt förespråkas. Med detta blir individen friare i det postmoderna samhället vilket har gett samhället en större mångfald. Detta menar Bauman (2002) kan ses som en följd av individualiseringen som orsakat "medborgarskapets sönderfall" vilket gör alla individer till socialt utbytbara. Därför upplever individen världen vi lever i som otrygg och riskfylld. Vidare menar Bauman att individen upplever ambivalens då den inte kan förutsäga orsaken till sina handlingar, vilket ger en känsla av främlingskap inför sig själv och kan leda till sprickor i självbilden. Den sociala miljön regleras av graden av överensstämmelse mellan det vi vill göra och vad vi kan göra. Det postmoderna livet levs enligt Bauman i episodiskhet, där händelser blivit till episoder, vilka kan lokaliseras i en sammanhängande historisk berättelse, en narration. Episodiskhet innebär att försöka avskärma sig från handlingens konsekvens.

4.3.2 Episodiska möten

Bauman (1995) menar att även möten kan vara av fragmentarisk och/eller av episodisk karaktär. Ett möte är fragmentariskt då enbart en del av våra jag (Själv) är delaktigt och de andra hålls undan som privata identiteter. Om mötet också skulle vara av episodisk karaktär skulle det te sig som om det inte hade något förflutet eller någon framtid och sakna konsekvens. Det episodiska mötet liknar episoden i livet. Precis som episoder i livet är det episodiska mötet sin egen energi som kommer att skapas i mötet och där användas upp och dö ut som mötet själv. I flyktiga möten med andra sker det i en form av att ”vara-vid-sidan-om” och individen registrerar enbart de andra. Dessa kan också röra sig mot att ”vara-med” och bli föremål för uppmärksamhet, men fortfarande engageras inte mer av jaget än vad som krävs. Bauman tvivlar också på huruvida det finns rena möten, alltså ”vara-för”, då individen interagerar med hela sitt jag och inte enbart delar av det. Ett sådant möte skulle inte vara fragmenterat och episodiskt utan vara för evigt.

Långsiktig mentalitet kom i och med postmoderniteten att ersättas med en mer kortsiktig och fragmenterad mentalitet där flexibilitet starkt betonas och tonvikten ligger vid att glömma snarare än att minnas. När modernitetens långsiktiga mentalitet ersatts med den postmoderna ögonblickliga tillfredsställelsen, som en rationell taktik, passar också den in i episodiskheten. I postmoderniteten vill individen inte ta konsekvenserna av sina handlingar utan bara njuta narcissistiskt och omedelbart (Bauman, 2002).

4.3.3 Narcissism

En konsekvens av ett postmodernt levnadssätt kan bli att individen formar ett narcissistiskt beteende eller avvikelser. Individer i det postmoderna samhället utsätts dagligen för prövningar och ambivalens. Detta har medfört en typ av kultur där människan är egocentrerad och helst vill ha alla sina njutningsfulla behov tillfredsställda omedelbart utan konsekvenser som kan tolkas handla om de grundläggande förutsättningarna för individen och dess identitetsutveckling (Johansson, 1999). Narcissism ses utifrån olika perspektiv som beteendemönster, personlighetstyp, psykisk störning eller som sociala eller kulturella företeelser

(Alvesson, 1989). Främst kommer det kulturanalytiska och det socialpsykologiska perspektivet att användas för att gestalta hur bland annat främjandet av pluralism i det postmoderna samhället kan påverka förekomsten av ett narcissistiskt beteende (Johansson, 1999).

Ur ett kulturellt perspektiv ligger intresset i att se på samspel mellan samhälle och kultur för att kunna säga något om en personlighetsförändring av narcissistisk karaktär hos individen. Förändringar i den kommunikativa och symboliska miljön hänger ihop med mötet med Andra (Johansson, 1999). Individen i det postmoderna kan dagligen interagera med människor världen över. Detta menar Meyrowitz (enligt Johansson) har gjort att rummet i sig förlorar mening i identitetsskapandet och ersätts med avlägsnare platser. På så vis förändras förutsättningarna i samhället för social och kulturell kommunikation. Därför ligger också speglingen i den Andre samt skapandet av identiteten idag på ett mer abstrakt plan än tidigare.

Det socialpsykologiska perspektivet ser narcissistiska förändringar hos individen som ett resultat av reaktioner på en särskild situation eller miljö. Johansson (1999) tar upp att Goffman menar att individer utvecklas genom att utsättas för hårda påfrestningar men kan skydda sig från sådana sociala situationer genom att upprätthålla fasader bakom vilka individen kan gömma sig och skydda sitt jag (Själv). Dock kan individen komma att utveckla störningar i självbilden och självkänslan, en form av narcissism, om den utsätts för sociala kritiska situationer där identiteten utsätts för orimliga krav. Om så vore fallet kan individen enbart uppnå trygghet genom att hela tiden förändra och utveckla framställningen av sitt Själv.

Självvet (Mead, 1977) anpassar sig efter samhällets förändringar för att vi ska kunna leva i det och på det viset anpassar även våra sociala handlingar sig efter samhället (Schwalbe, 1993). Det postmoderna samhällets nya förutsättningar för individen gör denne fri att konstruera sig själv. Denne vill då maximera sin egen vinst och säkerhet i samhället, helst utan konsekvenser, vilket denne kan göra lättare genom att bryta upp livet i episoder (Bauman, 2002). Detta kan som sidoeffekt få att individen utvecklar ett narcissistiskt beteende (Johansson, 1999) vilket hänsyn tas till i uppsatsens diskussionsdel.

5 Metodologi

Uppsatsen utgår från det socialkonstruktionistiska perspektivet (Gergen, 1999). Vi föds in i denna sociala värld och utvecklar den kontinuerligt genom samspel med Andra. Ingen av våra tankar fungerar utan vår uppsättning av (mentala) symboler och är således inte heller friställd från sociala processer. Därför kan vi enbart förhålla oss till våra tolkningar av den biologiska världen och inställningen till sanning blir kritisk då alla bär på olika tolkningar, olika sanningar. På samma sätt finns det ingen självklar kunskap (då den förvärvas i en socialt skapad miljö vi är en del av). Därför föreligger ett kvalitativt metodval i denna studie, vilket har lett till en semistrukturerad intervjuform där samtliga respondenter har fått svara på samma övergripande frågor (se bilaga 1, intervjuguide) som sedan har följts upp med följdfrågor av intervjuaren beroende på respondenternas svar.

Resultatet av denna studie är dock inte på något vis slutgiltigt då det med andra respondenter med andra tolkningar och verklighetsuppfattningar skulle kunna följa ett annorlunda resultat. Vi konstruerar vår värld. Vår tolkning av den värld vi förhåller oss till, genom språket, en gemensam uppsättning mentala symboler som tolkas för att användas subjektivt i det mellanmänskliga och därför ses valet av intervjuer som relevant för studien. För att förstå andras tolkningar av världen måste dessa sättas in i dess kulturella och historiska kontext, det vill säga varje enskild individs verklighetsuppfattning, dess kultur och historia för att kunna närma oss en förståelse av den. Därför har respondenterna i denna studie fått svara på övergripande intervjufrågor om beskrivningar av deras egna uppfattningar av verkligheten, med hopp om att följdfrågorna i varje intervju ska kunna leda till en så nyanserad bild som möjligt av respektive respondents subjektiva verklighet för att en så korrekt tolkning som möjligt av den ska kunna göras under tolkningsarbetets gång. På det viset förmedlas subjektiviteten när vi använder språket, vilket delas intersubjektivt, i det här fallet i intervjuerna (Gergen, 1999).

5.1 Metod

Denna uppsats uttrycker sig på socialkonstruktionistisk grund (Gergen, 1999) och utifrån ett interaktionistiskt perspektiv (Trost & Levin, 2004) och ser till individen

och dennes upplevelser. Det empiriska materialet har samlats in genom kvalitativa intervjuer av semistrukturerad karaktär (Bryman, 2002). Totalt intervjuades sex respondenter.

Intervjuguiden togs fram med hänsyn till uppsatsens syfte, frågeställning och teoretiska utgångspunkter. Under intervjuerna fick samtliga respondenter svara på fyra övergripande frågor (se bilaga 1) där passande följdfrågor sedan ställdes av intervjuaren. Under intervjuernas gång växte det även fram olika teman under varje intervjufråga, vilka finns redovisade i bilaga 2 (Kvale, 1997).

5.2 Urval

Urvalet skedde genom bekvämlighetsurval och resulterade i sex respondenter. Samtliga sex respondenter studerar vid högskola eller universitet i en större stad i mellansverige och är mellan 20 och 25 år. Detta för att försöka säkerställa att de kan leva under postmoderna förhållanden. Det åldersintervallet har växt upp under postmoderna influenser (Lyon, 1998) då deras senare socialisation (Berger & Luckmann, 1979) borde ha präglats av postmoderniteten, eftersom det enligt Lyon (1998) är under 1990-talet som postmoderniteten blir starkare då datorerna blir en del av den vardagliga diskursen. Samtliga respondenter är även studenter för att hålla urvalsgruppen homogen där samtliga, i och med att de är studenter, har samma samhälleliga förutsättningar och befinner sig i ungefär samma skeenden av sina liv. Respondenterna bestod av tre män och tre kvinnor för att få en representativ könsfördelning då inget specifikt kön avgränsats i frågeställningen (Bryman, 2002).

5.3 Procedur

När intervjuguiden togs fram gjordes fyra teoretiska forskningsfrågor av ”vad”-karaktär om till ”hur”- karaktär för att i intervjun kunna fånga relevant empiri (se bilaga 1). Dessa fick samtliga respondenter svara på vilket ledde till att intervjuaren ställde passande följdfrågor som varierade beroende på respondenternas svar. Därefter ställde intervjuaren även tematiska följdfrågor till respondenterna som hörde till varje teoretiskt tema (se bilaga 2).

Samtliga respondenter intervjuades i ett avskilt rum på ett bibliotek. Intervjuaren informerade först respondenten om att samtliga respondenter i studien

skulle vara anonyma och därefter om intervjuens upplägg; att det först skulle ställas några korta frågor och därefter fyra stycken längre och övergripande som beroende på respondenternas svar skulle leda till följdfrågor.

Intervjuaren fick samtliga respondenters medgivande till att spela in intervjuerna på en medtagen diktafon för att dessa sedan skulle transkriberas för att sedan slutligen förstöras när transkriberingarna var avklarade, vilket också har gjorts. Respondenterna informerades även om att det gick bra att inte svara på frågor om de kände obehag eller dylikt av dem samt att om de behövde en paus var det bara att säga till så skulle intervjun avbrytas för att en stund senare återupptas. Under intervjuernas gång svarade alla respondenter på samtliga till dem under intervjun ställda frågor. Respondenternas utsagor transkriberades, meningskoncentrerades och meningskategoriserades i enlighet med de teman och teorier som följer studiens frågeställning och syfte (Kvale, 1997).

6 Resultat

Nedan följer en sammanfattning av respondenternas utsagor indelade efter två av intervjuguidens övergripande frågor; *om respondenterna kunde beskriva vilka de var och hur de uppfattade sig själva* samt *hur de beskrev samhället och sin livsstil*. De två resterande intervjufrågorna redovisas även under dessa ovanstående rubriker då de teoretiskt anknyter till dem. Dessa rubriker kommer sedan, i analysen, att länkas till uppsatsens teoretiska huvudteman, identitet och postmodernitet, vilka svarar mot uppsatsens övergripande frågeställning.

6.1 Respondenternas upplevelser av sig själva

Under intervjuernas gång tog samtliga respondenter upp att de själva har förändrats jämfört med hur de var tidigare. Detta menar de beror på människor i deras liv, de själva, familjen och deras erfarenheter, vilket beskrevs av respondenterna på varierande sätt. Inte bara respondenternas beskrivningar av hur de hade förändrats varierade utan även deras beskrivningar av hur de upplever sig själva. Detta beskriver exempelvis respondent E när han talar om varför och på vilket sätt hans självförtroende har förändrats under hans liv:

I högstadiet hade jag ganska dåligt självförtroende. Sen kom jag på den briljanta idén att börja fejka ett självförtroende. Och när man inbillar sig en sak så fastnar det och man blir det och då har /.../ mitt självförtroende ökat... (citat nr.1)

Respondenternas beskrivningar av hur de upplevde sig själva överensstämde i största mån med deras beskrivningar av vilka de var. Alla respondenter fick svara på huruvida de tyckte att de var mer spontana eller eftertänksamma. Då uttryckte majoriteten att de var mest eftertänksamma medan två ansåg sig vara spontana och respondent F visste inte och uttryckte det som: "Nu vet jag inte riktigt. Från början mer spontan men nu mer strukturerad och eftertänksam". Samtliga respondenter ansåg dock att de kan vara både spontana och eftertänksamma men att det varierar. Respondent D beskriver det som:

Jo men det händer att jag är spontan. /.../ Alltså spontan. /.../ Man kan ta den här stockholmsresan. Vi har inte bokat någonting av vad vi ska göra jag och min bror och några kompisar utan det blir ju mer vad som faller en in då. Så spontan i den bemärkelsen, absolut. (nr.2)

När respondenterna försökte besvara frågan om de kunde beskriva vilka de är och hur de uppfattar sig själva görs det av samtliga med korta och koncisa ord som, social, spontan, ung, envis, målmedveten, seriös, svensk, tjej, vilka följs åt av någon längre mer beskrivande förklaring. Exempelvis säger respondent E att:

/.../ jag är utåt sett en väldigt självsäker individ med stort kontaktnät och många vänner där jag i andras ögon och mina ögon ses som en rolig och väldigt glad person. Vårdande i många sammanhang. För mig själv så stämmer den bilden kanske inte alltid som för andra människor. Inre så kanske jag väl är mer funderande, kontemplerande än vad jag kanske visar utåt, har väl inte tagit tag i alla känslor som en människa besitter. (nr.3)

Samtliga respondenter nämner att de själva har förändrats under sina liv. De tar exempelvis upp skillnader mellan hur det var när de var yngre och hur det är idag. Respondenterna nämner också vad de tror att de behöver mer av i sina liv och använder sig då av uttryck som balans, stå på sig själv, våga släppa normen, lugn och ro, tid för eftertanke, självvård och struktur. Samtliga respondenter uttryckte även att de främst blir påverkade av andra men också av olika situationer och vad de gått igenom i sina liv. Majoriteten av respondenterna beskriver också att deras beteende ändras beroende på hur de påverkas av andra. Exempelvis säger respondent F att hon blir trygg om folk är trygga och stingslig om de är arga. Alla utom respondent F uttrycker att den främsta påverkan på dem utgörs av deras föräldrar och respondent C skildrar det som: ”Framför allt min pappa men även min mamma. /.../ Kompisar självklart. Och alla de händelser jag varit med om, erfarenheter.” Respondent E är den som inte uttrycker någon direkt påverkan av föräldrarna men säger att han blir påverkad av andra och sig själv och uttrycker det som:

Man blir påverkad av otroligt många men det är ändå en själv som i slutändan utför påverkan tror jag. Jag tror inte jag kan säga någon specifik som att den här har format mig till någon. Jag skulle säkert säga det för några år sedan men då var jag i en annan fas av mitt liv. (nr.4)

Majoriteten av respondenterna nämner att det är först när de flyttat ifrån sina föräldrar som de börjat utveckla sig själva och respondent F säger att ”för att utveckla sin personlighet måste man ju testa gränserna”. Även respondent A uttrycker i likhet med respondent F att:

Här kan jag lära hitta mig själv, vem jag är. /.../ Dels för att jag har flyttat ifrån mina föräldrar. Dels att jag valt ett ställe att bo på själv. Att jag äntligen träffat kompisar som är mer lika mig. (nr.5)

Samtliga av respondenterna anser sig ha viktiga relationer till andra i sina liv där alla uttrycker att relationerna till föräldrarna givetvis är en sådan. Respondenterna anser sig ha både långsiktiga och kortsiktiga relationer men de som är viktiga för dem

ser de på som långsiktiga. Fyra av sex respondenter ansåg sig ha många viktiga relationer i sina liv och respondent E beskriver det som:

Jag har ganska många nära relationer men det beror på att jag har nära relationer på flera sätt. Vissa människor pratar jag om en sak med som ligger mig varmt om hjärtat och kanske dem varmt om hjärtat. /.../ Men det är väl ingen som jag riktigt, ja förutom Gud då kanske, tar verkligen allt med. (nr.6)

Något som samtliga respondenter ansåg var utmärkande för de viktiga relationerna till andra i deras liv, oavsett om de hade flera eller få viktiga relationer, var en ömsesidig kärlek, att de berikade respondenternas liv och att respondenterna hade ett utbyte med dem.

Samtliga respondenter tycker att de påverkas av media. De nämner att de tycker att media påverkar ideal, skönhetsideal men också åsikter baserat på hur saker och ting framställs av dem och respondenterna E och F nämner som exempel på detta den pågående konflikten mellan Israel och Palestina. Respondenterna tar även upp andra exempel som bland annat hur reklamannonser framställs i media. Ett exempel på medias påverkan på respondenterna beskriver respondent F som:

Media är ju det största informationsflödet som kommer till oss. Säger media att det är på ett visst sätt så har man ju inte någon annan bild så man blir ju skitpåverkad av det. (nr.7)

Ingen av respondenterna säger i vilken utsträckning de blir påverkade av media även om de anser sig påverkas av det. Respondent C berättar dock att han tror sig träna mycket för att han alltid ville vara fysiskt stark när han var mindre då han såg på superhjältar på TV och tyckte att de var starka och ville själv vara det.

Respondenterna svarar även att de påverkas av samhället vilket kan exemplifieras av respondent F som uttrycker att det är samhället som satt upp alla värderingar på något sätt och anser att det även påverkar var hon hamnar. Hon beskriver det som: ”/.../ mina personliga egenskaper påverkar ju givetvis. Det blir lite som man stoppar in allt i en box och så kommer det ut fyra alternativ- det här kan du

bli.” Även respondent B uttrycker att hon anpassar sig efter samhället som ”Jag drar fram min mask när jag vet att jag ska göra det och lägger bort den när jag ska lägga bort den. Det har ju fått mig att bli medveten om att jag är två olika personer. /.../ Samtidigt känner jag att det här är den jag är.”, och att det på det viset påverkar henne. Under samma tema uttrycker respondent A att hon ”För överlevnad dömer ut sig själv innan någon annan gör det.” Flera av respondenterna uttrycker att deras uttryckssätt har förändrats och då främst klädval och på vilket sätt de uttrycker sig. Flera av respondenterna tar också upp att de anpassat sig till samhället och att detta medfört ett mer vuxet sätt hos dem, vilket skildras av respondent E när han beskriver det som: ”Och sen har det blivit mer och mer en vuxen eller mogen... Mer och mer anpassat till det vuxna samhället och mindre av den individuella friheten.”

Det framkom alltså att respondenterna ansåg sig ha förändrats under sina liv. Att de påverkas av såväl sig själva och andra som av samhället och att de anser sig ha viktiga relationer i sina liv som de ser på ur ett långsiktigt perspektiv.

6.2 Respondenternas uppfattningar av samhället och kulturen

Samtliga respondenter fick beskriva det samhälle de lever i och gjorde det på flera olika sätt. De beskrev samhället som, hårdare, hetssamhälle, jakt efter framgång, det snabba, det ytliga, för individualiserat, kan inte acceptera att man inte mår bra och intolerant. Respondent F beskriver det samhälle hon lever i som:

Jag tänker typ isolation. Att folk inte är med varandra, för individualiserat liksom. /.../ Så jag ser mitt samhälle som rätt ansvarslost och snedsiktat. Man har missat de stora värderingarna rätt mycket. Folk far ganska illa av det också.
(nr.8)

Samtliga respondenter nämner som tidigare påtalats att de påverkas av samhället. I samband med detta uttrycker alla respondenter utom respondent B faror eller risker med det samhälle de under intervjuernas gång beskrivit. Respondenterna A, C, D och E nämner i likhet med respondent F, att människor far illa av samhället även fast de beskriver det på ett annorlunda sätt vilket exemplifieras med: ”Men

riskan är med det här är nog att folk mår dåligt och att de känner sig otillräckliga på något sätt.”, som respondent D uttrycker.

Alla respondenter förutom respondent A, anser att de använder någon form av teknologi dagligen. (Denna fråga ställdes ej till respondent A då temat växte fram först i intervjun med respondent B.) Respondenterna B-F nämner att de främst kommer i kontakt med mobiltelefon, Internet och TV i teknikväg även om respondenterna C, D och F uttrycker att de inte ser mycket på TV. Dock anser samtliga respondenter som berört temat teknologi att de använder sig mycket av Internet och datorer och att detta påverkar dem själva och deras liv.

Samtliga respondenter tyckte det var svårt att beskriva den kultur de levde i och fick istället svara på hur de skulle beskriva sina levnadssätt och livsstil. När respondenterna beskrev sin livsstil gjorde respondenterna D och E det som att det var mycket i deras liv och stressigt och respondent B uttryckte detsamma men på annorlunda vis. Respondent F beskrev sin livsstil som framåttänkande och respondent A ansåg att livsstilen var ensam och nämner också att ”Alla liksom är för sig själva hela tiden. De ska förverkliga sig själva hela tiden. Det är jag, jag, jag.” Av samtliga respondenter uttryckte endast respondent D att hans livsstil var att försöka balansera samhället med sig själv. Respondenterna nämnde, när de talade om samhället och dess påverkan på dem, att de inte anser sig begränsas av det såtillvida att de reflekterar över det. Detta beskrivs av respondent D när han i anknytning till samhället talar om individens valmöjligheter och beskriver det som:

Alla har val så är det. Jag förstår inte sådana som säger att de inte har något val.

Alla har val. Jag har väl inte mer val än alla andra, men val. Jag är snart klar med min utbildning men jag känner att det inte är hela världen om jag skulle bli florist för då blir jag det. Jag är inte styrd av något. (nr.9)

Respondent F instämmer med respondent D; att det finns många valmöjligheter i samhället, men uttrycker dock att det inte behöver innebära en frihet och anser ”att man måste vara rätt modig för att kunna gå undan och göra det man känner för.” I intervjuerna fick respondenterna svara på om de planerade, och i så fall i vilken utsträckning och varför. Samtliga svarade att de planerade både långsiktigt och

kortsiktigt. Planering gav respondenterna struktur vilken de ansåg ledde till att de fick saker gjorda. När respondenterna fick svara på huruvida de trodde sig behöva mer eller mindre planering än vad de redan hade i sina liv ansåg hälften av dem att de behövde planera mindre och hälften att de behövde planera mer. Detta skildras av respondent C som:

Mindre planerar jag. Faktiskt. Jag har ingen kalender ens. /.../ dagarna bara går liksom. Samtidigt skulle jag gärna vilja ha lite mer uppstyrt så jag kan följa upp sådant som jag vill utveckla. (nr.10)

Respondenterna A och B anser att deras planerande ger dem trygghet vilket inte är något som de övriga respondenterna nämner. Respondent A uttrycker till skillnad från övriga respondenter en osäkerhet om hon inte planerar och berättar att:

Jag började en ny utbildning och där finns inte yrket etablerat. Då kan jag inte längre planera vad jag gör när jag är klar, vilket jag oroar mig ständigt för. Planen är inte färdig. Jag blir väldigt stressad, orolig, osäker, otrygg. (nr.11)

I intervjuerna fick även samtliga respondenter svara på huruvida de levde i nuet eller inte. Majoriteten av respondenterna ansåg att de inte levde i nuet. Samtliga av dessa respondenter uttryckte att de tycker det är svårt att leva i nuet och respondent A uttryckte att hon kan uppleva ångest av det. En av dem som inte anser sig leva i nuet är respondent B som säger att hon lever för framtiden och beskrev det som att nuet är något som bara ”rullar på”. De övriga respondenterna (A, D och E) som inte anser sig leva i nuet uttrycker i likhet med respondent B att nuet är något som de inte tänker på utan som bara sker. Endast två av respondenterna tyckte att de levde i nuet. Dock skilde det sig bland dessa huruvida de tidigare hade svarat om de ansåg sig vara spontana eller eftertänksamma. Respondent C som ansåg sig vara eftertänksam svarade på om han lever i nuet med:

Ja, det är ju det jag praktiserar. /.../ Jag mediterar varje dag. Också för att grunda mig i nuet. Och sen så gör jag det medvetet hela tiden. Och sådana saker som

gör att jag är i nuet hela tiden. Jag tränar till exempel kampsport och då måste jag vara i nuet annars får jag stryk. Och andra grejer också, sådant som gör att man inte gör något annat än att bara vara i flow och känner det. Jag söker sådana grejer i vardagen. (nr.12)

Till skillnad från respondent C uttryckte respondent E att han ansåg sig vara spontan men ansåg inte att han levde i nuet. Respondenterna fick också svara på när de tillskriver mening kring erfarenheter. Hos samtliga uttrycks det att det är något som sker löpande men att den effekten, nyttan, de fick för respondenten kom senare. Detta beskrivs av respondent C som:

Det är både under tiden man gör det och efteråt. Ja, sådant som man tänker på hela tiden och framför allt när man är i situationer som man känner igen att man har någon erfarenhet av tidigare så känner man att ja, det var därifrån som jag lärde mig det. (nr.13)

Respondent B anser sig se sitt liv ”lite linjärt” och säger att 30-årskrisen kommer vid trettio och så vidare, men säger också att hon ser på saker djupare nu än förr och att hon fått större perspektiv på saker när hon lagt dessa bakom sig. Respondent D uttrycker att han tänker tillbaka mycket på sitt liv och att det är lätt i skolans värld med terminer. Han uttrycker i likhet med respondent B även att det kan förstås som linjärt:

Det är ju min livslinje. Jag tänker ju inte på själva kurserna och så. Jag tänker ju på mig. Hur jag var, hur jag mådde. Och jag vet självförtroendet har förändrats sen lumpen. Det ju som två helt olika människor. Men även från kurser, det kan man ju se också erfarenhetsmässigt vad jag kunde och inte kunde. Det är otroligt mycket vad man lär sig och hur man ändras och så vidare, så det är nog mer ur ett livsperspektiv man ser. (nr.14)

Respondent C är den enda som uttrycker att han upplever sina erfarenheter som enskilda händelser och att han förstår meningen med dem efter att de har inträffat och

att han därefter länkar ihop dem till en livsberättelse. Antagligen skulle även respondent D (se citat nr. 14 ovan) hålla med respondent B och C på olika sätt även fast han uttrycker det annorlunda vilket tolkas utförligare i analysen.

Respondenterna uttryckte alltså att de uppfattar det samhälle de lever i som hårt och ensamt där livsstilen inkluderar mycket och är stressig. De nämnde att de planerade för att få saker utträttade. Respondenterna uttryckte även att de ansåg att de uppfattade sina erfarenheter ur ett större perspektiv efter att de hade inträffat och majoriteten av dem ansåg sig inte leva i nuet.

7 Analys

Nedan följer en analys av resultatet där empirin tolkas i förhållande till de teoretiska utgångspunkterna. Analysen är indelad efter frågeställningens två övergripande teman och dessa indelade i enlighet med uppsatsens teorier.

7.1 Identitet

Samtliga respondenter fick beskriva vilka de var och hur de såg på sig själva. Detta kan tolkas som att de får beskriva identiteten (Berger & Luckmann, 1979) och deras Själv (Mead, 1977) och hur de socialiserats till vad de tycker representerar dem som individer (Berger & Luckmann, 1979). Samtliga individer uttrycker att de har relationer till Andra som är viktiga för dem själva vilket här även ses som en styrka för det för uppsatsen valda interaktionistiska perspektivet (Trost & Levin, 2004).

7.1.1 Självet

Att samtliga respondenter uttryckte att de påverkas av människor i deras liv, dem själva, deras familj och deras erfarenheter kan kopplas till Meads (1977) teori om Självet. Samtliga respondenter uttrycker vad som organiserats av dem som individer utifrån deras reflektiva del av dem själva, Miget. Den andra delen av Självet, Jaget, är vår spontana del som vi identifierar oss med. När Jagets handling är utförd kan Miget bli medveten om den och sedan internalisera denna i Miget vilket medför att vi kan reflektera över den utförda handlingen. Genom detta kan respondenternas korta och koncisa beskrivningar av sig själva tolkas som om det är deras Jag som svarar på deras Mig, i och med att Miget består av organiserade responser som lagrats i oss av

det Jaget redan har varit med om. Även denna del av deras Själv (Mead, 1977) presenteras när det efter de korta och koncisa svaren även kompletteras med en beskrivning av respondenterna själva. Den beskrivning de väljer att ta upp under intervjuens gång blir således något de kan vara reflektiva över och är något de hämtar ur sina Mig.

Att respondenterna också uttrycker att de förändrats över tid kan tolkas som om deras Själv har förändrats i takt med deras omgivning (Schwalbe, 1993) och att detta har skapat nya organiserade responser som lagrats i deras Mig, som deras Jag sedan förhåller sig till och reagerar på (Mead, 1977).

Vissa respondenter uttrycker att de anser sig vara mer eftertänksamma än vad de är spontana, vilket enligt Mead kan tolkas som att de är mer medvetna om sin socialiserade och reflektiva sida av sig själva, Miget. Dock kan individen vara reflektivt medveten om sin socialisation samtidigt som den har ett aktivt Jag. De respondenter som anser sig vara mer spontana än eftertänksamma skulle kunna tolkas att ha ett väldigt aktivt Jag som hela tiden gör sig påmint på ett sätt som att det reagerar innan respondenterna har hunnit uppfatta det som en handling, alltså innan det lagrats i deras Mig. Ett exempel på detta är när respondent F, som ansåg sig vara mer spontan än eftertänksam, beskriver att hon blir stingslig om hon är kring människor som är arga. Hennes Jag hinner då svara på intrycken från de Andra i interaktionen innan hon själv reflekterat över dessa, vilket medför att hon upplever känslan av att vara stingslig. I likhet med denna syn på hur Jaget och Miget interagerar med varandra skulle det enligt Denzin (1993) kunna tolkas som att interaktionen med arga människor påverkar respondentens ytliga Själv som är förknippat med handling och uppträdande som i sin tur interagerar med hennes djupgående del av Självvet som står för individens känslor.

Att samtliga av respondenterna uttrycker att de kan vara både spontana och eftertänksamma förstås här som en bekräftelse på att de upplever sig själva utifrån både sitt Jag och Mig (Mead, 1977), vilket respondent D uttrycker i citat nr.2 när han upplever att han kan vara eftertänksam och planerande samtidigt som det finns utrymme för att vara spontan och göra det som faller honom in. Respondenterna verkar vara överens då samtliga uttrycker, i likhet med interaktionismen där all

interaktion ses som social (Trost & Levin, 2004), att de blir påverkade av allt de interagerar med. Alla dessa interaktioner och hur de själva handlar kommer till slut lagras och generaliseras av deras Själv till organiserade responser (Mead, 1977).

Respondent E som var den enda som under intervjuens gång inte uttryckte att han påverkades av sina föräldrar utan som ansåg att det i slutändan var han själv som påverkade honom mest (se citat nr.4) skulle i den här studien kunna uppfattas som riktigt då varje samspel, oavsett fiktiva i individens huvud eller sådana som är med verkliga individer, utgår från Självvet och det är det som i sin tur som även påverkas och förändras hos individen (Mead, 1977).

Respondent E uttryckte också att han inte trodde att hans egen föreställning av sig själv stämde helt överens med andras föreställning om honom (se citat nr.3) vilket kan bero på att ingen annan än han själv kan förstå hans egen historia och den han är utifrån hans generaliserade Andre och på så vis kan ingen vara honom lik, samtidigt som andras uppfattning av honom kan stämma in väldigt bra då de genom kulturen och sin uppväxt fått en generaliserad Andre som är lik respondent E: s (Berger & Luckmann, 1979).

7.1.2 Socialisationsprocessen

På samma sätt som respondenterna uttrycker att de påverkas av Andra och även att deras Själv påverkas av dessa, formar även all interaktion individen till att bli en duglig samhällsmedlem (Berger & Luckmann, 1979).

Socialisationen kan delas upp i två skeenden där individen i den primära socialisationen formas av sina signifikanta Andra som förmedlar verkligheten till dem (Berger & Luckmann, 1979), i det här fallet som majoriteten av respondenterna uttrycker; deras föräldrar. Föräldrarna har på så vis påverkat och lärt sina barn, respondenterna, hur de ska bete sig, vad som är godtagbart och inte. Människan lär sig genom bland annat imitation och det är även på det viset hon kan identifiera sig med Andra. I den primära socialisationen kan detta ske genom imitation av föräldrar. I likhet med detta uttrycker respondent C att hans pappa påverkat honom främst då han alltid är lugn och det anser sig även respondenten vara idag. Detta kan respondenten ha lärt sig är ett godtagbart beteende av sina föräldrar då det inte givits

några restriktioner av dem när ett sådant beteende uppvisats av respondenten i dennes första socialisation. Detta beteende kan respondenten sedan ha lärt in genom att imitera sin fars beteende. Ett sådant inlärningsätt är något som människan kan använda sig av genom hela sitt liv, vilket kan förstås genom respondent E:s beskrivning om hur han har stärkt sitt självförtroende genom att försöka ge sken av att ha ett bra självförtroende fastän han hade ett ganska dåligt. Han kan då ha interagerat med individer som gett honom intrycket av att inneha bra självförtroende. Dessa beteenden har respondenten sedan generaliserat till ett ungefärligt beteende, som är gemensamt för dem som respondenten interagerat med, till en organiserad respons i dennes Själv (Mead, 1977). Detta har han sedan imiterat för att ”fejka ett självförtroende” som sedan i sin tur har fått fäste i honom och lärts in och således gett respondenten ett bättre självförtroende.

Samtliga respondenter uttrycker också att det skett förändring i deras liv. Det kan bero på att respondenterna i sina primära socialisationer har blivit medvetna om förväntningarna på dem, vilka de senare lär in för att fungera som en medlem i samhället. Ett tydligt exempel på detta är hur respondent C påverkats av media då han uttrycker att han alltid velat vara fysiskt stark då superhjältarna på TV var det när han var liten och därför tränar han även mycket idag, vilket kan ses som en institutionell undervärld som respondenten internaliserat och identifierat sig med och fortsätter därför att utföra det beteendet (Berger & Luckmann, 1979). På samma sätt skulle fysisk styrka kunna vara något som de flesta inom samma kultur skulle uppvisa liknande uppfattningar om, då individer inom samma kultur socialiseras till liknande generaliserade Andra för att i interaktion fungera inom kulturen och samhället.

Respondent B uttrycker även att hon lärt sig att fungera med samhället då hon beskriver hur hon använder sig av ”masker” för att fungera i samhället (Berger & Luckmann, 1979). Dessa ”masker” skulle kunna tyda på att respondenten har två olika generaliserade Andra då hennes föräldrar har uppfostrat henne i enlighet med en persisk kultur samtidigt som hon är uppvuxen i Sverige och måste anpassa sig till den kultur som råder här. Detta skulle även kunna kopplas till ett socialpsykologiskt synsätt på narcissism vilket diskuteras utförligare i uppsatsens diskussion (Johansson, 1999).

Samtliga respondenter uttrycker att hur deras beteende varierar och att deras uppfattningar av dem själva inte alltid stämmer överens med andras uppfattningar av dem, skulle kunna tolkas som att de upplever en skillnad mellan sitt totala Själv (Mead, 1977) och de rollspecifika Själv de lärt in per varje institutionell undervärld i den senare socialisationen (Berger & Luckmann, 1979). Detta skulle enligt Denzin (1993) även kunna tolkas som om de enligt Berger & Luckmanns (1979) rollspecifika Själv, som individen lär in i den senare socialisationen, är ett förfinande av det ytliga Själv (Denzin, 1993) som är kopplat till handlingar och uppträdande. Flera av respondenterna uttrycker även att deras uttryckssätt anpassats till ett mer vuxet sätt än tidigare vilket också skulle kunna tolkas som att deras generaliserade Andra (Mead, 1977) gör dem mer lika än vad de skulle vara utan en vidare internalisering av institutionella undervärldar (Berger & Luckmann, 1979).

De flesta av respondenterna uttrycker att det är först när de flyttat hemifrån som de börjar utveckla sig själva. Det skulle kunna tolkas som att respondenterna fortfarande är i stark förbindelse med deras första socialisation när de bor hemma. Och det är först när de får distans till denna socialisation och själva kommer i direkt kontakt med institutionella undervärldar i samhället, istället för att få dessa förmedlade genom sina föräldrar, som de känner att de verkligen hittat vilka de är och vad de identifierar sig med för att inte känna lika mycket närvaro av deras primära socialisation (Berger & Luckmann, 1979). Respondent A uttrycker dock att om hon ska överleva måste hon våga släppa den där normen, och syftar på en mer traditionell beskrivning av hur hon hade sett sig vara som vuxen tidigare än vad hon är idag. Detta kan tolkas som om hennes primära socialisation lever kvar hos henne, men då inte som en process. Processen är istället att hon försöker resocialisera den senare socialisationen till något nytt som stämmer bättre överens med de krav som samhällets institutionella undervärldar förmedlar till henne, som kan ha internaliserats annorlunda av henne tidigare. Detta leder till att hon "måste släppa den där normen" som tidigare internaliserats av henne och internalisera en ny norm för att få en känsla av att kunna överleva i samhället.

7.2 Postmodernitet

Under intervjuernas gång fick respondenterna också beskriva hur samhället ser ut som de anser sig leva i för att förstå huruvida de kunde leva under postmoderna förhållanden. Dessa påverkar i sin tur även hur individen upplever och tolkar sig själv och Andra och på så vis påverkar det även deras verklighet (Mead, 1977). Samhället beskrevs av respondenterna på olika sätt. De beskrev det som att vara ett hårt samhälle, där det fokuseras mycket på att jaga efter framgång, som snabbt och ytligt, intolerant och att individerna inte kan acceptera att de inte mår bra. Det respondenterna beskriver kan tolkas som en strävan av att finna tillfredsställelse. Detta tillsammans med uttryck om ett snabbt och ytligt samhälle samt att majoriteten av respondenterna inte ansåg sig leva i nuet och inte heller reflekterade över det, kan i en förlängning tolkas som att de vill uppnå tillfredsställelse och det snabbt. Detta bekräftar den numera kortsiktiga mentaliteten i det postmoderna som har ersatt den långsiktiga mentaliteten som fanns i det moderna (Bauman, 2002).

Majoriteten av respondenterna uttrycker inte att de känner sig begränsade av samhället och respondent F beskrev sitt samhälle som för individualiserat och att människor inte är med varandra samt att samhället är ansvarslöst, vilket i stor utsträckning stämmer överens med Baumans tankar om att det postmoderna samhället är fritt på grund av dess stora mångfald och att detta även har lett till medborgarskapets sönderfall genom individualiseringen. Respondent D uttrycker det som att "alla har val" och att han "inte är styrd av något", vilket kan tolkas som typiska exempel på individens frihet i det postmoderna samhället. Dock uttrycker respondent F att hon tror att det inte behöver innebära en frihet för individen utan "att man måste vara rätt modig för att kunna gå undan och göra det man känner för." Detta skulle kunna tolkas som den risk som mångfalden medför, att alla individer blir socialt utbytbara vilket även kan förstås av respondent A:s kommentar om att hon dömer ut sig själv innan andra gör det för att överleva. Hon gör eventuellt detta på grund av att om hon dömer ut sig själv kommer ingen annan göra det och då kan inte heller hon bytas ut socialt. Det kan även tolkas som det Gottschank (1993) menar skulle kunna vara ett sätt för individen att inte kunna förutsägas av samhället. Respondenten uttrycker även att hon har börjat på en ny utbildning där hennes

blivande yrke ännu inte är etablerat och nämner att på grund av detta känner hon sig stressad och otrygg, vilket kan ses som typiskt under påverkan av det postmoderna samhället då Bauman (2002) menar att social utbytbarhet gör att individen upplever samhället som riskfyllt och känner sig otrygg.

I det postmoderna samhället finns det ingen klar gräns mellan det lokala och det globala (Lyon, 1998). Detta är något som respondent B märker av då hon anser sig ingå i två olika kulturer, en mer traditionell iransk och en mer postmodern svensk. Hon nämner också att hon känner sig kluven inför sitt dubbla kulturella arv men att det är den hon är, vilket kan tolkas vara en av postmodernitetens mångfald av möjligheter vilket även respondent D nämner då han bokstavligen uttrycker att alla har val.

Respondent B:s anser sig hålla kontakt med familjemedlemmar av hennes båda kulturer som befinner sig på olika platser i världen genom Internet och mobiltelefoni vilket även resterande respondenter uttrycker att de dagligen använder sig av för att kommunicera med omvärlden. Dock nämner även samtliga respondenter TV som en form av teknologi som de är i kontakt med och använder sig av. Utbredningen av dessa teknologier har lett till att den grundläggande kommunikationen ansikte-mot-ansikte som främst fanns i det traditionella men även till stor del i det moderna förändrats. Resultatet av dessa teknologier är en ny form av kommunikation som är möjlig i det postmoderna, som dessutom orsakar att gränsen mellan det globala och det lokala suddas ut samt att världen har krympt (Lyon, 1998). Detta kan förstås som ytterligare förhållanden i det postmoderna som påverkar respondent B att identifiera sig, som Bauman (2002) menar, mellan det lokala och det globala. Till respondenterna ställdes även frågor kring hur de uppfattar att de påverkas av media, då detta påverkar att gränserna mellan det globala och det lokala suddats ut. Exempelvis kan vi dagligen höra vad som händer i länder där vi aldrig varit själva på andra sidan jorden samtidigt som vi kan se grannen på TV i något program som kan förstås av respondenterna då de bland annat nämner den pågående konflikten mellan Israel och Palestina.

Respondenterna ansåg att de blir påverkade av media men de flesta av dem kunde inte säga på vilket specifikt sätt. Dock talade de flesta av dem om hur media

påverkar deras egen konsumtion. Respondenterna D-F menade att vilka kläder de köper likväl som hygienartiklar påverkas av hur media framställer produkterna och respondent F specificerade även att det inte handlar om vad man har utan att man vill vara på samma nivå som alla andra och att media skulle kunna bestämma den nivån. Att respondenterna tog upp just konsumtion kan tolkas som att de lever i ett konsumtionssamhälle, vilket postmoderniteten ofta kan beskrivas som (Lyon, 1998).

Något som också kan tolkas som postmoderna förhållanden i respondenternas utsagor är när de försöker beskriva sina livsstilar. Hälften av respondenterna ansåg att deras livsstil var stressig och att det hela tiden hände mycket, vilket igen pekar på ett postmodernt levnadssätt. Att såväl samhället och levnadsstilen beskrivs av vissa respondenter som framåttänkande kan betyda att respondenterna upplever, som respondent A uttrycker det, att de alltid ska sträva framåt och uppåt och att det hela tiden ska vara lite bättre, som också känns igen hos respondent D som talar om hur individer som lever som han gör fokuserar mycket på att göra karriär och hela tiden strävar efter att de ska få det bättre.

Respondent A uttrycker att hon tycker att hennes levnadsstil är ensam och hon anser i likhet med respondent F att ”alla liksom är för sig själva hela tiden. De ska förverkliga sig själva hela tiden. Det är jag, jag, jag.” Detta kan bero på att identiteten i det postmoderna inte längre är given och på så vis inte kan uppfattas som stabil och säker, som i det moderna, utan är ersatt med ett personligt projekt med den enskilde individen i fokus (Bauman, 2002). Det är istället upp till individen själv att skapa sin ram för den egna identiteten och ansvara för denna. Detta gör även att den blir bräckligare på grund av alla de valmöjligheter som finns i ett postmodernt samhälle, vilka beskrivits tidigare i uppsatsen. Respondent A:s utsaga om att alla ska förverkliga sig själva, liksom som respondent F:s beskrivning av samhället (citat nr. 8), kan således kopplas ihop med det personliga projekt individen själv får konstruera socialt i det postmoderna som ersätter den givna moderna identiteten.

7.2.1 Att leva ett episodiskt liv

Bauman (2002) menar att individen i det postmoderna samhället bryter upp livet i episoder för att kunna hantera gränsens utsuddning av det lokala och det globala och

att även detta medfört att individen befinner sig i nuet. Samtliga respondenter fick svara på huruvida de ansåg att de levde i nuet eller inte och två av sex ansåg att de levde i nuet. Bauman menar att den postmoderna individen lever i nuet för att hantera ett "limbo mellan det lokala och det globala" (Lyon, 1998). De respondenter som inte ansåg sig leva i nuet ansåg sig snarare leva i framtiden, då de menade att det var den de planerade inför och även den som de tänkte mest på och nuet var något som de inte reflekterade över utan enbart rullade på. Dock menar Bauman (2002) att för att kunna greppa framtiden, vilket även majoriteten av respondenterna uttryckte, måste individen först greppa nuet. På så vis kan det tolkas att samtliga respondenter lever i nuet och att det är därför de kan planera sin framtid. Att förlora greppet om nuet i det postmoderna kan vara ångestfyllt, vilket respondent A uttryckte att hon upplever när hon inte längre kan planera sin framtid då hennes utbildning inte resulterar i ett etablerat yrke.

Bauman (2002) menar också att det är först när vi befinner oss utanför en episod som vi kan förstå den och därför fick respondenterna även svara på en fråga om hur de anser sig skapa mening kring sina erfarenheter. Respondenterna planerar sina liv i episoder vilket kan förstås ur en students synvinkel, vilket respondent D beskriver som att det är lättare att stycka upp tiden i skolans värld, då den redan är indelad i terminer. Detta kan även ses som att samhällets utbildningssystem tvingar på individen episoder. Respondent C är dock den enda av respondenterna som uttryckligen anser sig tänka på sina erfarenheter som enskilda händelser innan han länkar ihop dem med andra som bildar hans liv, hans narrativ, vilket överensstämmer med Baumans tankar kring meningsskapande i ett episodiskt liv. Samtliga respondenter uttrycker att de under tiden de är i erfarenheten (episoden) kontinuerligt reflekterar över vad den gör med dem men att själva effekten eller nyttan, vilken mening erfarenheten har för dem, kommer först efteråt. Samtliga uttrycker att de ser på händelser ur större perspektiv och med mer förståelse när de redan har gått igenom något än vad de gör under tiden. Detta skulle sannolikt tolkas av Bauman (2002) som att det är först när episoden är avslutad som respondenterna kan förhålla sig objektivt till den.

Respondenterna beskriver även under intervjuerna hur de planerar och vad planeringen gör för dem. Samtliga menade att de planerade för och inför framtiden och att det var den som var relevant för dem. Detta skulle igen kunna tolkas som en konsekvens av postmodernitetens personliga projekt som alla individer får ta sig an själva och därför planerar de redan nya episoder under tiden de är inne i en.

Respondenterna uttryckte också att planering gav dem struktur som gjorde att de fick saker gjorda vilket annars inte skulle hända i samma utsträckning. Detta kan tolkas som att de inte vill förlora greppet om nuet och på så vis planerar vad de ska göra i framtiden, då det ger dem en säkerhet i deras eget personliga projekt (Bauman, 2002).

Att samtliga respondenter tar upp hur de förändrats i sina liv och talar om olika erfarenheter under intervjuens gång, skulle kunna tolkas som att de beskriver tidigare episoder. Men det är först i efterhand de kan förhålla sig till dem, även om deras Jag och Mig (Mead (1977) är aktiva under episoden och de löpande reflekterar kring den, och på så vis förstå den mening de haft för dem, och därför klarar av att länka ihop dessa.

7.2.2 Episodiska möten

Samtliga respondenter nämner att de förhåller sig olika till dem som de interagerar med beroende på vad som är fokus för interaktionen. Detta skulle kunna ses som att de inte interagerar med hela sina Själva (Mead, 1977), utan enbart väljer att visa en sida av helheten (Bauman, 1995). Den enda respondent som uttryckligen kan ge någon beskrivning som kan tolkas som att han upplever sig ha episodiska möten är respondent E då han berättar att han talar med olika personer om olika saker och det är även därför han anser sig ha många viktiga relationer i sitt liv. Dock uttrycker samtliga andra respondenter att de anser sig ha nära relationer som de anser vara långsiktiga. Då det inte går att tolka huruvida respondenterna menar att dessa långsiktiga relationer skulle vara för evigt eller bara är långsiktiga sådana, skulle det enligt Bauman (1995) kunna tolkas som om dessa även är episodiska då de förr eller senare kommer att ta slut. Dock skulle de även kunna vara av "vara-med"- karaktär då respondenterna även nämner att de påverkas på olika sätt beroende på vilka de

interagerar med. Om respondenterna enbart interagerar med delar av sitt Själv blir även de långsiktiga relationerna möten av ”vara-med”- karaktär. Emellertid är det återigen endast respondent E som uttrycker något som kan tolkas som ett möte av ”vara-för”- karaktär, som han menar skulle kunna vara hans relation till Gud, vilken är den enda som han ”verkligen tar allt med”.

När de övriga respondenterna talar om sin relation till sina föräldrar som en viktig och långsiktig skulle det kunna tolkas som om dessa relationer är de som ligger närmast till en ”vara-för” relation. Dock skulle mötena med föräldrarna kunna skifta i karaktär och ibland enligt Bauman vara av ett icke-fragmenterat ”vara-för”- slag för att i andra episoder uttrycka sig som av ”vara-med”- karaktär.

8 Diskussion

Under studiens gång framkom det att samtliga respondenter uttrycker beskrivningar av såväl samhälle som kultur som går att tolka i enlighet med uppsatsens teoretiska utgångspunkter och vidare som att de lever under postmoderna förhållanden. Exempel på detta är när de beskriver samhället som hårt och för individualiserat och att det är väldigt framåttänkande samt att respondenterna uttrycker att de i stor utsträckning använder sig av alternativ till ansikte-mot-ansikte kommunikation som mobiltelefoni och Internet.

Att samhället påverkar individen är något som samtliga respondenter uttrycker. Främst två respondenter uttrycker att deras livsstil påverkar dem. Denna kan formas av samhällets subtila krav på individen kombinerat med individen själv och det blir således problematiskt att i denna studie kunna utröna vad respondenterna uttrycker som postmodernt, kulturellt eller samhälleligt, då dessa aspekter av helheten är påverkade av varandra i ett dialektiskt förbund.

Något som även kan kritiseras är huruvida det kan finnas något som påverkat respondenternas sätt att se på sig själva och samhället, vilket kan ha medfört att de har uppgett liknande svar på liknande frågor. De skulle på det sättet alla kunna vara påverkade av en för dem alla gemensam norm som de i sin socialisation uppfostrats till (Berger & Luckmann, 1979). En sådan norm skulle på det sättet kunna vara en del

av respondenternas generaliserade Andra (Mead, 1977), vilket kan ha resulterat i att de svarat på det sätt som de gjort och som tolkats som liknande.

Samhället ses i det postmoderna inte längre som lika inramande för individen som i moderniteten utan är friare för individen (Bauman, 2002). Dock måste individen vara stark för att våga välja sin egen väg i det postmoderna, vilket uttrycks av respondent F. Det personliga projektet för individen ställs inför i det postmoderna gör denne ensam och bräcklig vilket påverkar individens uppfattningar om sig själv och Andra, vilket flera av respondenterna uttryckt i intervjuerna, såväl som att individen kan uppleva att han/hon inte mår bra. Detta varnade även Weber, Marx och Durkheim för under moderniteten om (Giddens, 2003), vilket verkar ha inträffat i det postmoderna. Även den föränderlighet och mångfald av sätt individen uttrycker sig på, som respondenterna beskrivit, kan vara ett sätt för individen att uppleva känslan av att passa in och även att överleva de påfrestningar som den enskilda individen uppfattar att den utsätts för.

Det är individens Själv (Mead, 1977), som fått sin grovstruktur i den primära socialisationen som sedan raffinerats i den sekundära (Berger & Luckmann, 1979), som ska förmedlas socialt genom samspel med Andra. Självvet ska även förmedlas på ett sådant sätt att det överensstämmer med samhällets, till oss, subtilt förmedlade norm som infiltrerat vår generaliserade Andra. När vårt Själv (Mead, 1977) sedan ska förmedlas socialt kan detta uppfattas som vår identitet som, beroende på vilken institutionell undervärld vi befinner oss i, kan skifta (Berger & Luckmann, 1979). Dock behöver samtliga respondenter finna en balans i sig själva, med sig själva som respondent C uttrycker, för att klara av att stå emot alla de hot som Självvet (Mead, 1977) och i dess förlängning även identiteten (Berger & Luckmann, 1979) ställs inför av de ständigt föränderliga postmoderna förhållandena som samtliga av respondenterna tolkas uppleva (Bauman, 2002).

Föregående skulle också kunna kopplas till socialpsykologins begrepp om narcissism (Johansson, 1999) då individen ständigt förändrar sin framställning av sig själv (Schwalbe, 1993) för att skydda det Själv (Mead, 1977) som individen inte längre vet vad det är. Detta sker som följd av att samhället ställer allt mer abstrakta krav på individen och resultatet blir således en hos individen ständig föränderlighet

av identiteten för att anpassa sig till de diffusa och abstrakta samhällskraven. Dessa abstrakta krav kan uppfattas som hårda påfrestningar för individen (Goffman genom Johansson, 1999), likväl kan utsuddningen av det lokala och det globala uppfattas på det viset (Bauman, 2002), när individen inte längre förstår vad samhället förväntar sig av den och på så vis inte heller kan förhålla sig till det. På det viset blir de identiteter individen visar upp alla anomiska självmord (Giddens, 2007) då dennes identitet har förlorat greppet om vad den ska förhålla sig till och tar för varje ny framställning av sig själv livet av identitetens autentiska koppling till det egna Självet (Mead, 1977), vilket individen försöker skydda (Schwalbe, 1993). Detta skulle kunna tolkas vara varför respondent B uttrycker att hon inte vet vem hon är på grund av att hon förlorat en sann kontakt med sitt Självt som en följd av hennes dubbla kulturella tillhörighet. Individerna, som deltagit i studien, skulle således kunna försöka maximera framställningen av sig själva inför dem de interagerar med. Dock överensstämmer inte alltid den bilden med den individen har av sig själv, vilket gestaltas i resultatdelen av respondent E. På det sättet verkar respondenterna visa upp flera olika identiteter, vilka skapar osäkerhet hos dem med vilken de egentligen identifierar sig med. Detta kan upplevas som förvirrande för många av dem då de kan uppleva att de inte vet vilka de själva (respondent B) är och på så vis även förlorar en sann relation till sitt Självt (Mead, 1977) i förhållande till sin omgivning och sina medmänniskor. Resultatet bli ett ensamt personligt projekt som individen själv får axla inför allt och alla i sin omgivning (Bauman, 2002).

Ovan sagda skulle ur ett kulturanalytiskt synsätt (Johansson, 1999) kunna tolkas som om respondent A:s utsaga, om att hon måste släppa normen för att överleva, är en överlevnadsstrategi för henne som beror på att individens livsstil måste jämkas med samhällets abstrakta och diffusa krav och slutligen även med individens Självt (Mead, 1977). Dock blir det svårt att förstå detta mer grundligt utifrån den här studien då insamlandet av empirin inte hade sitt främsta fokus på detta område.

Varför Denzins (1993) förklaring av det postmoderna Självet blir relevant för den här studien är att den kan berika den analytiska förståelsen av det empiriska resultatet och den redan gjorda analysen till studiens valda teori kring Självet (Mead, 1977) går att appliceras även när individen lever under postmoderna förhållanden.

Detta eftersom likheter mellan Denzins (1993) förklaring såväl som Meads (1977) förklaring av Självvet går att tillämpa för att teoretiskt förstå studiens resultat.

Samtliga respondenter i studien uttryckte att de kunde vara såväl eftertänksamma (Miget) som spontana (Jaget), men att de upplevde en av dessa sidor mer än den andra. Likheter med detta går även att förstå utifrån Denzins (1993) tolkning av det postmoderna Självvet som bestående av en djupgående och en ytlig del vilka definierar varandra. Detta synsätt kan kopplas till Meads (1977) teori om Självvet där Jaget och Miget definierar varandra. Denzin (1993) menar att det djupgående Självvet genererar känslor kan förstås som Meads (1977) Jag, då vi identifierar oss med vårt Jag. Miget kan kopplas ihop med Denzins (1993) ytliga del av Självvet eftersom Jaget enligt Mead (1977) består av utförda handlingar, vilka lagrats som organiserade responser i Miget. Eftersom den generaliserade Andre finns i Miget kan det tolkas som ytligt då varje generalisering av den egentliga konkreta attityden kan medföra att specifik kunskap går förlorad.

Majoriteten av respondenterna ansåg att de inte levde i nuet, vilket kan kopplas ihop med att majoriteten även ansåg sig vara mer eftertänksam än spontana. Det går även att koppla till huruvida respondenterna lever postmodernt då den postmoderna individen enligt Bauman (2002) måste greppa nuet för att även kunna greppa framtiden. De respondenter (C och F) som ansåg sig leva i nuet talar även om sina erfarenheter i likhet med Baumans (2002) episodiskhet. Dock kan även resterande respondenter, som uttalar att nuet är något som bara är, som de inte lever i, även kopplas till detta då de enligt Bauman måste kunna greppa nuet för att kunna greppa framtiden. Samtliga av dessa (A, B, D, E) respondenter uttrycker att de anser sig leva i framtiden då deras tankar mycket ofta är framtidsfokuserade. Dessa respondenter har redan delat upp livet i episoder för att kunna greppa nuet och har på sådant sätt även kunnat greppa framtiden.

Genom respondenternas beskrivningar av samhället har en tolkning tidigare gjorts i analysen att deras levnadsstil skulle vara en följd av att respondenterna försöker uppnå tillfredsställelse snabbt. Detta kan tolkas till Baumans (2002) fördel då respondenterna måste vara i nuet för att finna denna ögonblickliga tillfredsställelse, vilket kan stärka de slutsatser som den här uppsatsen har kommit

fram till. Av respondenternas utsagor tolkas det som om de lever episodiskt då majoriteten av dem under intervjuerna uttrycker sig på sätt som exempelvis fas i mitt liv, livsskeenden, att de är olika personer jämfört med förut och nu och att det skildras av för dem specifika händelser, vilket exempelvis som respondent D uttrycker i citat nr. 14 att lumpen var för honom. Att individerna sedan länkar ihop de olika episoderna kan också tolkas att de gör då majoriteten faktiskt uttrycker att de ser på sina liv utifrån ett sammanhängande perspektiv.

I uppsatsen går det även att kritisera huruvida Baumans (1995) episodiska möten faktiskt är något som individer upplever då endast respondent E uttryckte något som i uppsatsen har tolkats som detta. Dock uttrycker samtliga respondenter att deras viktiga relationer ses för dem som långsiktiga. Detta tolkas som om Baumans tvivlande tankar kring att möten av "vara-för"- karaktär faktiskt existerar i det postmoderna och föreligger i den här studien. Det Bauman (1995) benämner som möten som karaktäriseras av "vara-med" skulle kunna vara sådana som är när individen uppfattar andra som föremål för interaktion och dessa blir således för individen signifikanta Andra i samspelet (Berger & Luckmann, 1979). De som inte blir till signifikanta Andra skulle således även kunna tolkas vara möten av "vara-vid-sidan-om"- karaktär (Bauman, 1995).

Alla dessa olika former av varande blir desto mer omfattande när respondent C:s utsaga om att skolans indelning av terminer tolkas som ett påtvingande av episoder på honom. Det kan innebära att det i episoden inte bara kan förekomma möten och relationer som är av episodisk och/ eller fragmenterad karaktär, utan även att det kan förekomma episoder i episoden samt att det kan förekomma parallella episoder som individen, beroende på vilka den interagerar med, går in och ut igenom utan att de avslutas. Detta är säkerligen komplicerat för individen att i efterhand hålla isär, och blir lättare för individen att minnas och förhålla sig till om de ordnas linjärt och kronologiskt.

8.1 Slutsatser

Syftet med den här studien var att erhålla förståelse för hur sex studenter i mellansverige uppfattar sin identitet i ett postmodernt samhälle samt att förstå hur

dessa påverkas av samhällstillståndet med det vidare syftet att få insikt huruvida den här studien kan förmedla förståelse som kan tolkas som empiriskt styrkande för Baumans (2002) tankar kring episodiskhet.

De slutsatser som kunnat dras från denna studie blir således att respondenterna som lever i ett samhälle av postmodern karaktär bygger identiteter på det redan grundade Själv (Mead, 1977) och dessa påverkas kontinuerligt av allt som under interaktionen uppfattas som signifikant för respondenterna under deras liv. De påverkas av samhällstillståndet och risken är att de påverkas negativt om de inte klarar av att ta hand om sitt personliga projekt (Bauman, 2002) själva utan i stället framställer sig på nya sätt varje gång och på så vis förlorar dessa identiteter (Berger & Luckmann, 1979) kontakt med Själv (Mead, 1977).

Om respondenterna dock klarar av att uppnå en balans mellan sitt totala Själv (Mead, 1977) och de rollspecifika Själv (Berger & Luckman, 1979) de internaliserat samt att balansera deras kontinuerliga förändring med sina identiteter med samhället, blir identiteten inte längre opålitlig utan snarare ett av de sociala verktygen som de använder sig av för att förmedla sitt Själv (Mead, 1977) i interaktion. Därför blir identiteten i det postmoderna, utifrån de postmoderna förhållandena som respondenterna uttryckt, uppfattat som en social symbol för Själv som förmedlas till Andra genom interaktion.

I denna studie har det även framkommit att respondenterna beskriver tankar kring meningsskapande som överensstämmer med det Bauman (2002) menar har att göra med episodiskhet; att individen upplever förståelse kring händelser först när de har inträffat och är avslutade. Det är även då respondenterna kan reflektera kring dem då det först är när episoden är avslutad som de kan förhålla sig objektiva till den. Att respondenterna styckar upp livet i episoder för att sedan länka dem samman för att kunna ge dem mening kan således tolkas som stärkande av den här studiens respondenter då samtliga uttrycker att de kan förhålla sig annorlunda till saker de erfarit och förstå dess mening de hade för dem först när det ligger i det förflutna.

8.2 Svagheter och styrkor

Eftersom denna studie har sin utgångspunkt i att människan är en social skapelse och att vi konstruerar vår värld på samma sätt kan inte heller studiens resultat och slutsatser ses som slutgiltiga då de bara är en tolkning av hur intervjusituationen såg ut just när intervjuerna ägde rum (Gergen, 1999).

Det kan även kritiserats huruvida intervjuerna och analysarbetet av dessa skulle kunna ha genomförts på annorlunda sätt. Det var ingen annan närvarande under intervjusituationerna än intervjuare och respondent, vilket i enlighet med uppsatsens metodologiska ståndpunkt medförde att endast dessa två kan närma sig en fullständig tolkning av det som framkom under intervjuerna, även om andra inom samma diskurs skulle kunna förstå vissa tolkningar och göra liknande själva. Då intervjuaren är den enda person som deltagit i samtliga intervjuer blir den således den enda som kan tolka samtliga intervjuer. Tolkningsarbetet har även stärkts av att intervjuaren själv ingår i samma kultur som respondenterna och därför borde intervjuaren inneha en liknande generaliserad Andre (Mead, 1977) som respondenterna vilket medför att etnocentriska tolkningar inte borde ha förekommit, samtidigt som den generaliserade Andre som intervjuaren har inte kan vara lik någon annans.

En annan svaghet med studien är att intervjuerna inte ägde rum på samma plats, även om samtliga genomfördes i ett avskilt rum på ett bibliotek. Detta kan ha påverkat respondenternas svar under intervjuens gång då det kan ha gjort det svårare för dem att slappna av (Kvale, 1997). Däremot ses det även som positivt då denna miljö inte behöver innebära brus för varken intervjuare eller respondent.

Valet av att använda intervjuer i denna studie kan även diskuteras då intervjuaren inte vet hur respondenterna har uppfattat frågorna under intervjusituationen eftersom respondenten endast kan relatera dessa till sin egen livsvärld, som skiljer sig från intervjuarens, även om intervjuare och respondent under intervjusituationen ingår i varandras livsvärldar. Intervjuaren kan på det viset påverka hur respondenterna tolkar situationen och en annan intervjuare skulle kunna ha lett till att respondenterna hade definierat situationen annorlunda och på det viset även svarat på intervjuernas frågor annorlunda, vilket hade påverkat studiens resultat. Intervjuernas giltighet blir således även problematiskt att försöka fastställa då det inte

går att utröna huruvida respondenterna har svarat på frågor under intervjun på ett sådant sätt som de tror skulle behaga intervjuaren eller på ett sätt som är det de egentligen anser skulle vara riktigt.

Något annat som även kan anmärkas på i denna studie är urvalet (Bryman, 2002). Antalet respondenter kan tyckas vara för litet och att dessa är för olika varandra. Dock påverkar inte ett sådant antagande studien då den syftar till att förstå sex studenters upplevelser av identiteten i ett postmodernt samhälle. Att bara ha ett urval på sex respondenter har gett intervjuerna en styrka i att kunna låta respondenternas uttrycka sig djupare än vad som hade varit möjligt med fler respondenter då det tidsmässigt inte funnits utrymme för det. Intervjuarens analys har också kunnat drivas djupare genom det ringa antalet respondenter.

Vidare skulle urvalet även kunna kritiseras då det inte går att säkerställa huruvida respondenterna de facto lever under postmoderna förhållanden. Däremot överensstämmer de argument som lyfts fram i denna studie med dess teoretiska utgångspunkter kring postmodernitet. Det kan därför tolkas som stärkande för den här studien att urvalet har avgränsats. Detta medför även möjlighet att inhämta djupare kunskap kring dessa individers uppfattningar av sig själva, samhället och kulturen och i dess förlängning om deras livsvärldar (Gergen, 1999).

De teoretiska begränsningar som kan förekomma i studien kan främst vara att inga alternativa synsätt till Självet (Mead, 1977) eller postmoderniteten (Bauman, 2002; Lyon, 1998) har framställts i uppsatsen. Dock stärks teorivalet av uppsatsens metodologiska utgångspunkt (Gergen, 1999) samt även det teoretiska perspektiv (Trost & Levin, 2004) som valts för att rama in uppsatsen. Giddens (1997) har dock nämnts under genomgången av uppsatsens teoretiska utgångspunkt kring postmodernitet, detta för att påvisa en medvetenhet kring teorier som uttrycker liknande tankegångar som Baumans (2002) utan att problematisera dessa då de inte överensstämmer med uppsatsens vidare syfte.

8.3 Framtida forskning

Det skulle vara intressant att vidare studera om det skulle gå att knyta an respondenternas tankar om att de behöver mer balans i sina liv till andra

socialpsykologiska teorier som Moxnes socio- och psykobehov (2001) där individen behöver finna en behovsbalans för att inte uppleva system- eller driftsångest kopplat till det postmoderna, vilket det inte har funnits utrymme för i den här studien. Detta kan också kopplas till Meads (1977) teori om Självet för att förstå huruvida det skulle finnas något samband mellan de olika behoven och Jaget och Miget, för att vidare kunna förstå huruvida ett visst behov skulle kunna höra samman med Jaget eller Miget.

Det skulle även vara intressant att studera huruvida Baumans (2002) teori om uppdelning av livet i episoder för att greppa nuet skulle vara synonymt med vad Giddens (1997) kallar kolonisering av framtiden för att vidare kunna förstå vilket av dessa begrepp som skulle passa bäst i en större studie med liknande syfte som denna.

Slutligen skulle även en studie med fler respondenter ge tyngd åt socialpsykologin som ämnesområde, då det med fler och andra respondenter än i denna studie, skulle kunna ge socialpsykologin en mer nyanserad bild av hur den postmoderna individen och dennes Själv och identitet anpassar sig för att kunna leva i det samhälle som människan själv har skapat.

En studie med äldre respondenter än i denna kan vara relevant för att förstå huruvida det skiljer sig mellan individer som är uppvuxna under moderna och postmoderna förhållanden. Att inte bara ändra på åldern utan att även sträcka sig till andra platser än Mellansverige och andra kategorier av människor än studenter, skulle givetvis även kunna berika kunskapen kring postmodernitetens påverkan på individen och dennes Själv och identitet för socialpsykologin.

9 Referenser

- Alvesson, M. (1989). *Störningar av självet*. Lund: Studentlitteratur.
- Bauman, Z. (1995). *Skärvor och fragment. Essäer i postmodern moral*. Göteborg: Diadolos.
- Bauman, Z. (2002). *Det individualiserade samhället*. Göteborg: Diadolos.
- Berger, P., L. & Luckmann, T. (1979). *Kunskapssociologi*. Falun: Wahlström & Widstrand.
- Bryman, A. (2002). *Samhällsvetenskapliga metoder*. Malmö: Liber AB.
- Denzin, N., K. (1993). Rain Man in Las Vegas: Where is the Action for the Postmodern Self? *Symbolic Interaction*, 16 (1), 65-77.
- Gergen, K., R. (1999). *An invitation to Social Construction*. England: The Cromwell Press.
- Giddens, A. (1997). *Modernitet och självidentitet- Självet och samhället i den senmoderna epoken*. Göteborg: Diadolos.
- Giddens, A. (2003). *Sociologi*. Lund: Studentlitteratur.
- Gottschank, S. (1993). Uncomfortably Numb: Countercultural Impulses in the Postmodern Era. *Symbolic Interaction*, 16 (4), 351-378.
- Johansson, T. (1999). *Socialpsykologi*. Moderna teorier och perspektiv. Lund: Studentlitteratur.
- Kvale, S. (1997). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur.
- Lyon, D. (1998). *Postmodernitet*. Lund: Studentlitteratur.
- Mead, G.,H. *Selected papers*. I Strauss, A. (red.). (1977). *George Herbert Mead on Social psychology*. Chicago: The University of Chicago press.
- Moxnes, P. (2001). *Positiv ångest hos individen, gruppen, organisationen*. Sverige: Bokförlaget Natur och Kultur.
- Pedersen, P., P. *En postmodern nutid?* I Andersen, H., & Kaspersen, L., B., (red.), (2003). *Klassisk och modern samhällsteori*. Lund: Studentlitteratur
- Schwalbe, M., L. (1993). Goffman Against Postmodernism: Emotion and the Reality of the Self. *Symbolic Interaction*, 16 (4), 333-350.

Stier, J. (2003). *Identitet. Människans gåtfulla porträtt*. Lund: Studentlitteratur.

Trost, J. & Levin, I. (2004). *Att förstå vardagen- med ett symbolisk interaktionistiskt perspektiv*. Lund: Studentlitteratur.

Bilaga 1; Intervjuguide med teman till följdfrågor

INTERVJUGUIDE

Vad är identitet?

Hur individer upplever sig själva?

1. Kan du beskriva vem du är och hur du upplever dig själv?
Teman: identitet; påverkan, uttryck, förändring, situation,
2:as påverkan, media, utseende, självreflektion, nuet, spontan,
gen. andre

Vad är postmodernitet?

Hur individer upplever samhället och kulturen?

2. Vad tycker du utmärker det samhälle och den kultur du lever i?
Teman: livsstil, teknologi, media, miljö, frihet, problem,
begränsning, konflikter, främling, risk

Vad är episodiskhet?

Hur individer upplever sina liv?

Hur individer upplever sina erfarenheter?

3. Hur påverkar det samhälle du beskrivit på ditt sätt att bygga upp ditt liv?
 - 3.1 Hur skapar du mening, i nuet eller efteråt?
 - 3.2 Hur planerar du?Teman: Situationen, erfarenheter, uppstyckning eller sammanhängande

Vad är narcissism?

På vilket sätt individer blir påverkade av omgivningen?

4. Hur ser dina viktiga relationer ut?
 - 4.1 Vad utmärker dessa?
 - 4.2 Hur påverkar det din livsplanering?Teman: Flera, få, tillit, påverkan